

Dignificar la feina avui

En l'esguard del Primer de Maig, festa de Sant Josep Obrer i Dia Internacional dels Treballadors, es pot constatar que l'Església —a molts nivells— continua atenta al canviant món laboral i a la llum de l'Evangelí, del pensament social que se'n deriva i dels reptes de les noves tecnologies, avisa sobre els riscos i alhora ofereix pistes aclaridores. Així la Comissió d'Afers Socials de la COMECE (Comissió de les Conferències Episcopals de la Unió Europea) en un document recent, alerta davant la proliferació de noves formes desregulades i més flexibles de treball —«els joves s'han de fer càrrec de la seva pròpia seguretat social, protecció sanitària i personal»— i de la intensificació de la vida de treball amb l'extensió i ús de les noves tecnologies —«s'està reduint l'espai per a la vida en família i en la societat. Els períodes compartits de descans, lliures de producció i consum, en els quals la societat pot assossegarse, estan sota amenaça a molts països membres de la UE».

Basant-se en aquesta anàlisi, proposa configurar les actuals tendències vers un món del treball decent, sostenible, participatiu i inclusiu per a tots: —Serà decent si promou unes condicions laborals dignes, incloent uns ingressos dignes orientats a la família i un espai suficient per a la vida en família i societat.

—Serà sostenible si ofereix les condicions per a una vida fructífera i estable per a les generacions presents i futures, tenint en compte la dimensió ecològica de la feina.

—Serà participatiu si els treballadors i els empresaris són capaços de configurar junts a tots els nivells les condicions d'ocupació per mitjà del diàleg social i cooperar en forma tripartida amb l'Estat en la formulació de polítiques que afecten el treball.

—Serà inclusiu si està centrat sobretot en l'objectiu principal de la plena ocupació i capacita cada membre a prendre part en la societat i a convertir-se en un actor lliure per l'autèntic desenvolupament de la societat.

Una visió així s'hauria de construir sobre una nova economia al servei del desenvolupament integral del món del treball. El Dr. Josep Maria Garrell, rector de la Universitat Ramon Llull, doctor en Enginyeria Electrònica i catedràtic d'Informàtica, afirma que tot i que estem davant d'un episodi de «revolució», la tecnologia no substitueix ni la interioritat ni l'espiritualitat. Malgrat que la velocitat de la vida occidental les dificulta optar pel conreu de la vida interior, és una decisió personal, de prioritats.

Robots ocupats, treballadors ociosos?

**El capitalisme tecnològic
«revoluciona» el treball i incrementa
els excedents d'assalariats al món**

En els propers trenta anys desapareixeran el 50% dels actuals llocs de treball, principalment a causa de la introducció de la robòtica, segons algunes prediccions.

Pexels.com

Seria fàcil predir un futur Primer de Maig distòpic en què les manifestacions de treballadors, actualment minvants, haurien desaparegut o bé serien substituïdes per robots *intel·ligents* demandant els seus drets. Sense necessitat d'anar tan lluny, ja tenim a sobre l'anomenada *quarta revolució industrial*, que està introduint canvis substantius en el treball (i en la vida) a marxes forçades. Per exemple, si avui dia en els diferents sectors econòmics tenim un 29% de les tasques realitzades per màquines i algoritmes i un 71% són realitzades encara per persones, el 2022 aquesta balança estarà més equilibrada: un 42% les realitzaran els robots i el 58% les continuaran fent persones (segons un estudi del Fòrum Econòmic Mundial).

Aquest mateix estudi estima que en els propers quatre anys es crearan 133 milions de nous *rols* en el mercat laboral i que, per contra, es perdran 75 milions de treballs realitzats, gairebé exclusivament per humans. «Són processos imparablement que el mateix ésser humà va creant: ara mateix les impresso-

res 3D competeixen amb artesans, com ja va passar en la Revolució Industrial», constata la consultora en intel·ligència col·laborativa i articulista del nostre setmanari, Leticia Soberón.

De fet, «cada cop que hi ha hagut una revolució tecnològica i/o industrial, hi ha hagut crisis i, per tant, canvis molt importants a tots els nivells, ja sigui econòmic, social, laboral, cultural, etc.», recorda el rector de la Universitat Ramon Llull, Josep M. Garrell. Ara bé, també signa algunes diferències notables respecte canvis d'era anteriors: «Algunes d'aquestes diferències poden ajudar a esmorteir els efectes, i d'altres els poden agreujar. La velocitat dels canvis i la globalització poden contribuir que els efectes siguin molt ràpids i generalitzats; mentre que el simple fet de tenir consciència del passat hauria de servir-nos per anticipar-nos i esmorteir-ne els efectes.»

La transformació gradual del treball

La mateixa *Laudato Si* ja alertava de la tensió entre avenços tecnolò-

gics i treball humà: «No ha de buscar-se que el progrés tecnològic reemplaci cada cop més el treball humà, amb la qual cosa la humanitat es faria mal a si mateixa. El treball és una necessitat, part del sentit de la vida (...)» [LS, 128]. Garrell, que és doctor en Enginyeria electrònica i catedràtic d'Informàtica, opina que «la pèrdua de llocs de treball ha estat un efecte temporal en episodis de crisi anteriors, però en el mitjà i llarg termini se'n creen».

Ara bé, el que sí que serà inevitable és que «els llocs de treball s'hauran d'anar transformant gradualment i caldrà reciclar els coneixements i les competències de les persones. Les noves tecnologies ens han d'ajudar a transformar els llocs de treball de manera que les persones siguem necessàries allà on som insubstituïbles. No puc imaginar que la nostra societat descarti persones, el principal actiu de la Humanitat», sosté Garrell.

Tot i això, el rector Garrell alerta que «caldrà ser actius en polítiques socials del bé comú que redueixin aquest risc. No es pot deixar pas a l'atzar, o a la simple lògica econò-

mica». De fet, ja s'està pensant en com articular una resposta política a l'increment dels excedents de treballadors en el marc del capitalisme tecnològic: «Els governs i els partits han de preveure-ho perquè ja està passant; s'han de posar d'acord per veure si afronten la renda bàsica, el salari per existir, per evitar una crisi humanitària important», sosté Soberón, que també és membre del Dicasteri per a la Comunicació de la Santa Seu.

Altres opcions que hi ha sobre la taula són la possibilitat de fer pagar impostos als robots o a les transaccions sobre actius intangibles, informació i dades, reeducar els assalariats a les noves característiques de l'economia digital, reduir el nombre d'hores de feina... La mateixa Comissió de les Conferències Episcopals de la Unió Europea (COMECE) reclama la intervenció de la política: «La polarització de l'ocupació està creixent als estats membres de la UE ja que la digitalització i l'automatització han creat moltes oportunitats de treball per a les persones altament qualificades, alhora que releguen a ocupacions de tasques rutinàries una classe mitjana en risc» [del document *Configurant el futur del treball*, de la Comissió d'Afers Socials de la COMECE].

El «paradigma tecnocràtic»

Robòtica, l'internet de les coses, intel·ligència artificial, connectivitat mòbil, el núvol, vehicle autònom, biotecnologia, nanotecnologia, impressió 3D són les tecnologies disruptives que no només ens canviaran la manera de treballar, també la de produir, consumir i relacionar-nos, en definitiva, de viure. I tots aquests canvis, incorporats a una velocitat poc humana, tal com observava el papa Francesc: «És indispensable fer minvar la marxa per mirar la realitat d'una altra manera, recollir els avenços positius i sostenibles, i alhora recuperar els valors i els grans objectius arrasats per un desenfrenament megalòman» [LS, 114].

El filòsof i escriptor Jordi Pigem ha analitzat «la necessitat de superar l'economicisme, la tendència a tractar la realitat primordialment en termes econòmics», a l'obra *Ángeles o robots. La interioridad humana en la sociedad hipertecnológica* (Fragmenta Editorial, 2019), a la llum de l'encíclica ecològica que objectiva el problema fonamental del nostre temps en «el paradigma tecnocràtic dominant». Pigem també qüestiona el miratge de la seguretat que ens prometen les tecnologies: «Un

Pixabay.com

LETICIA SOBERÓN
«Hem de posar les persones al centre i orientar i aprofitar totes les virtualitats que ens ofereixen les diverses tecnologies per millorar la vida de la gent»

món en què tot estigués assegurat, automatitzat i solucionat —amb tecnologies, diguem-ne, 100.0—, no resultaria aviat molt avorrit? Quin sentit hi tindria la vida? La vida té sentit perquè és un camí amb reptes i riscos», assegura l'autor.

Arribats a aquest punt, podem plantejar-nos si l'avenç tecnològic, tal com està concebut avui, està al servei de les persones. Segons Soberón, no hi ha una resposta monolítica. D'una banda, tenim tecnologia «que és útil per integrar persones amb discapacitat o per ajudar a través de la telemedicina en llocs amb mancances». Però també és cert que «en molts ambients i espais importa molt poc la persona. La venda de telèfons mòbils cada cop més sofisticats, per exemple, probablement no busca el bé de la persona, sinó fascinar-nos per vendre'ns-en més. El mercat com a tal, mai no ha tingut cor», recorda Soberón.

Garrell anota que «la tecnologia no és ni bona ni dolenta per si sola, sem-

La Pontificia Acadèmia per a la Vida dedicarà el bienni 2019-2020 a la robo-ètica i a les qüestions ètico-antropològiques vinculades a la intel·ligència artificial.

els observéssim en humans, es qualificarien d'intel·ligents. Per exemple que un ordinador sabés jugar exitosament a escacs es considerava intel·ligent, quan de fet l'ordinador no juga a escacs, simplement fa càlculs», situa Garrell. Certament, les coses han evolucionat molt i ara caldria preguntar-se què vol dir *intel·ligència* «aplicada als humans, però també als altres éssers vius, i finalment a dispositius tecnològics artificials», observa Garrell.

Al llibre esmentat de Pigem, l'autor es refereix a la *intel·ligència artificial* com a «oxímoron que ofèn la intel·ligència. No hi ha intel·ligència sense vida i sense sensibilitat». Soberón també abunda en aquest sentit: «Hi ha termes que despisten. La *intel·ligència artificial* simplement és una capacitat de processament de dades molt ràpida i sofisticada. Fins i tot el *machine learning*, que és l'aprenentatge de les màquines, estrictament, no és intel·ligència».

I recorda que «la intel·ligència humana té una seu fortíssima que és el cos i el jo de la persona, creació de Déu, capaç d'obrir-se lliurement a la relació d'amistat amb altres i amb el Déu creador de totes les coses. Una màquina mai no podrà assaborir un glop d'aigua fresca, no podrà contemplar un paisatge i meravellar-se, no podrà fer un petó. La *intel·ligència* no és processar dades, és moure's amb saviesa al món, és saber viure. Hem de recuperar el sentit humà de la intel·ligència».

pre dependrà de l'ús que l'hi vulguem donar. Crec que la humanitat té prou història per haver après dels seus errors i, per tant, soc optimista pensant que sabrem usar a fi de bé les noves tecnologies, siguin del tipus que sigui, per més desafiaments que puguin suposar». Ara bé, Garrell, subratlla la necessitat d'afrontar, «com s'ha anat fent en molts altres camps, l'ús de la tecnologia des del punt de vista de l'ètica». Per això, Soberón reclama un paper per a l'Església i la societat civil que s'interessi per la persona: «Hem de posar les persones al centre i hem d'orientar i aprofitar totes les virtualitats que ens ofereixen les diverses tecnologies per millorar la vida de la gent».

Revisar el concepte d'«intel·ligència artificial»

El terme *intel·ligència artificial* va néixer cap a mitjans de la dècada dels cinquanta: «En aquell moment, l'objectiu era intentar que els ordinadors reproduïssin comportaments que, si

JOSEP M. GARRELL
«Cada cop que hi ha hagut una revolució tecnològica i/o industrial, hi ha hagut crisis i canvis molt importants a tots els nivells»

Encarant els canvis

Per ajudar a enfilar algunes solucions, Soberón constata que hi ha societats que «van preveure que havien de preparar els joves per liderar processos tecnològics» (l'Índia, per exemple) i que també han impulsat l'emprenedoria, és a dir, la capacitat de generar iniciatives econòmiques sense esperar una ocupació: «Els joves han de tenir habilitats de manera que el nou llenguatge d'aquesta època, la programació, no els sigui tan aliè. Cal fer un gir en les opcions educatives», observa.

Certament, no és fàcil indicar un camí formatiu «perquè la major part de les feines del futur encara estan per definir —recorda Garrell—, ara bé, més enllà de la tecnificació en qualsevol àrea del coneixement, és important tenir una base sòlida en les competències transversals i en l'humanisme». A això s'hi afegeix que «avui, la formació és una necessitat al llarg de tota la vida, lluny han quedat els dies en què les persones només estudiaven durant una etapa de la seva vida».